

У більшій мірі факультативні заняття сприяли патріотичному вихованню учнів, формуванню добropорядного виконавця законів країни, аніж обізнаного в своїх правах громадянина.

ЛІТЕРАТУРА

1. Давыдов Г. Правовое воспитание в системе работы школы. Учителю о советском законодательстве / Г. Давыдов, В. Обухов. – М.: Педагогика, 1976. – 48 с.
2. Программа факультативного курса „Основы советского законодательства” IX – X классы (70 час.) // Преподавание истории в школе. – 1969. – №1. – С. 51-54.
3. Факультативные занятия в средней школе. Проблема подготовки учителей: [сб. науч. тр. / Отв. ред. Эпштейн Д. и др.]. – М., 1984. – 114 с.
4. Факультативные занятия в средней школе: [сб. ст. / Под ред. М. Кашина и Д. Эпштейна]. – М.: Педагогика, 1973. – 238 с.
5. Факультативные занятия по истории и обществоведению : [сб. ст. / Сост. Г. Клюкова]. – М.: Просвещение, 1973. – 192 с.
6. Элиасберг Н. Изучение факультативного курса „Основы советского законодательства” / Н. Элиасберг // Преподавание истории в школе. – 1972. – №3. – С. 75-81.

УДК 371.311

Деркачов Ю.А.

Сумський державний педагогічний
університет ім.А.С.Макаренка

ВИКОРИСТАННЯ ПРОБЛЕМНИХ МЕТОДІВ НАВЧАННЯ У ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ УЧИТЕЛІВ ПРАВОЗНАВСТВА

У статті розглядаються можливості ефективного використання проблемних методів навчання у процесі професійної підготовки майбутніх педагогів відповідно до сучасних вимог суспільного життя.

Ключові слова: проблемні методи навчання, інновації, мозковий штурм, дискусії, ігрові методи.

Деркачов Ю.А. Использование проблемных методов обучения в процессе профессиональной подготовки будущих учителей правоведения. В статье рассматриваются возможности эффективного использования проблемных методов обучения в процессе профессиональной подготовки будущих педагогов согласно современным требованиям общественной жизни.

Ключевые слова: проблемные методы обучения, инновации, мозговой штурм, дискуссии, игровые методы.

Derkathov Y.A. Use of problem methods of educating in the process of professional preparation of future teachers of jurisprudence. In the article possibilities of the effective use of problem methods of educating are examined in the process of professional preparation of future teachers to the modern requirements of public life.

Key words: problem methods of educating, innovation, cerebral assault, discussions discussions, games.

Актуальність проблеми зумовлена тим, що в період становлення та зміцнення суверенної демократичної правової держави й громадського суспільства в Україні побудова національної системи освіти передбачає новий підхід до професійної підготовки кадрів, у першу чергу майбутніх учителів, яка повинна відповідати передусім сучасним суспільним потребам і світовим стандартам. Досягнути цей рівень неможливо без новітніх технологій, де проблемні методи навчання є одними з найважливіших, тому що саме вони спонукають зацікавлено, самостійно й творчо підходити до вирішення питань, які на кожному кроці зустрічаються майбутнім вчителям при засвоєнні значних обсягів наукової інформації.

Дослідженню проблем використання окремих проблемно-пошукових методів присвячені праці авторів Ю. Бабанського, С. Вітвицької, Т. Добриніної, Л. Доненко, О. Катеруши та інших [1; 2; 3; 4; 5], сутність яких полягає в розумінні інноваційного підходу до процесу навчання з метою подальшого розвитку особистості, що відповідає головній ідеї гуманістичної парадигми сучасної освіти, де велика увага приділена окремому студенту, його всебічному й гармонійному розвитку, прагненню до творчої самореалізації, здатності ефективно працювати й навчатися протягом усього життя.

Кожен з цих авторів зробив вагомий внесок у розв'язання зазначеної проблеми, але жоден з них не висвітлював її з погляду підготовки майбутніх педагогів у процесі вивчення ними фундаментальних галузей системи національного права України.

Мета статті – дослідити, як проблемно-пошукові методи, в основі яких покладені закономірності творчого засвоєння знань, використовуються при підготовці фахівців до їх майбутньої професії – вчителя правознавства.

У 60-х роках минулого століття виникає необхідність апробації різноманітних підходів до класифікації існуючих методів навчання. Серед них найбільше відповідає специфіці навчання у вищому навчальному закладі класифікація відомого дослідника Ю. Бабанського, згідно з якою методи навчання поділяються на 3 групи:

1. Методи організації та здійснення навчально-пізнавальної діяльності.
2. Методи стимулювання й мотивації навчально-пізнавальної діяльності.
3. Методи контролю та самоконтролю за ефективністю навчально-пізнавальної діяльності [1].

Наше дослідження спрямоване на другу групу методів: дискусії, ділові ігри, мозкові штурми, круглий стіл тощо. У сучасній вищій школі ці методи застосовуються при проведенні основних форм навчальної діяльності, які перевірені довгим періодом часу, – це лекції та семінари.

Ефективність таких форм навчання значно зростає, тому що проблемно-пошукова складова, покладена в їх основу, стає найголовнішою.

Відомий дослідник С. Вітвицька визначає основні види проблемних методів. Серед них: лекція-мозкова атака, лекція-дискусія, лекція з розбором

конкретних ситуацій. На її думку, лекція – мозкова атака – це запрошення до колективного дослідження. Викладач пропонує слухачам спільно вивести те чи інше правило, закономірність процесу, явища. При цьому він звертається до досвіду й знань аудиторії. Уточнюючи й доповнюючи відповіді, викладач підводить теоретичну базу під практичний колективний досвід, записує висновки на дошці (за традиційної форми лектор викладає сам). Звичайно, у такому випадку часу витрачається більше, але його можна зекономити, не зупиняючись на деталях. У процесі «мозкової атаки» відзначається велика активність студентів.

Лекція-дискусія. На відміну від попереднього прийому, у цій ситуації викладач не тільки використовує відповіді слухачів на поставлені питання, а й організовує вільний обмін думками в інтервалах між логічними розділами. Це поживає навчальний процес, активізує пізнавальну діяльність аудиторії, дозволяє викладачеві керувати колективною думкою, використовуючи її з метою переконання, долаючи негативні установки й помилкові думки деяких студентів. Зрозуміло, що ефект досягається лише за умови правильного добору питань для дискусії та вдалого, цілеспрямованого керівництва. Питання ставляться залежно від контингенту аудиторії.

Лекція з розбором конкретних ситуацій – один зі способів активізації навчально-пізнавальної діяльності слухачів. За формою така лекція є дискусією, однак для обговорення викладач ставить не питання, а наводить конкретну ситуацію. Ця ситуація представляється усно або у фрагменті діафільму, відеозапису й містить у собі достатню інформацію для оцінки явища й його обговорення. Викладач намагається розв'язати дискусію. Іноді обговорення мікроситуації використовується як своєрідний пролог до наступної частини лекції. Це необхідно для того, щоб зосередити увагу аудиторії на окремих проблемах, підготувати до творчого сприймання матеріалу. Як правило, ситуація добирається досить гостра (конфліктна). Але потрібно пам'ятати, що на обговорення не повинно витрачатися багато часу; не можна також допускати, щоб дискусія відхилялась від теми. Треба пам'ятати, що основним змістом заняття є лекційний матеріал [2].

Усі ці види лекції поряд із традиційними застосовуються в навчальному процесі, особливо при вивченні цивільного права, тому що ця галузь є однією з найбільш об'ємних та складних у системі права України.

Навчальний вплив полягає в тому, що проблемні лекції дають можливість охопити та засвоїти значні обсяги необхідних знань, які були здобуті в результаті самостійного розв'язування завдань, поставлених і контрольованих викладачем. Виховний результат дозволяє студентам бути впевненим у собі й набути практичного досвіду колективного спілкування, поважати один одного, що є необхідним під час проведення семінарських занять, а в подальшому й у професійній діяльності.

Результати нашого експерименту свідчать про те, що проблемна лекція порівняно з традиційною є більш ефективною, саме вона дає змогу цікаво та усвідомлено засвоїти необхідний матеріал у результаті активізації інтелектуальної діяльності, зробити спільну роботу відповідальною й підготувати студентів до самостійного творчого оволодіння знаннями, як того потребують вимоги сучасного життя.

Проблемно-пошукові методи відіграють основну роль у проведенні семінарів у формі дискусії, ділової гри, мозкової атаки, круглого столу тощо.

Одним із провідних методів є дискусія. Семінар-дискусія дає можливість студенту висловити свою власну думку з приводу проблемного питання, аргументовано її відстоювати, критично аналізувати думки інших, знайти спільне рішення для розв'язання завдання, що стояли перед групою. Сам процес застосування цього методу сприяє активній участі кожного студента в роботі під час семінару, глибокому засвоєнню необхідних знань, вдосконаленню мистецтва дискутувати.

Під час бесіди з групою студентів після проведеної дискусії з теми «Соціальні норми, їх місце та роль у регулюванні суспільних відносин» були нестандартні відповіді: «Дискусія навчила слухати, поважати думки інших колег. Це допомогло нам обрати правильне рішення», «Не боялись помилитись, бо працювали єдиною командою», «Спілкування було вільним і рівним, нам це дуже сподобалося...».

Такі висновки дають можливість стверджувати, що активізований процес мислення дав змогу самостійно й ефективно приймати рішення, що дуже важливо в майбутній діяльності педагога.

Ігровий метод, який використовувався в навчальному процесі, був запозичений з прикладної діяльності. Цей метод дає змогу імітувати конкретну ситуацію, яка найчастіше зустрічається в професійній діяльності. Сутність ділової гри полягає в тому, що імітується процес підготовки й прийняття рішення шляхом взаємодії усіх учасників, які аналізують і уточнюють інформацію при відтворенні конкретної події.

Ми використовували цей метод при проведенні семінару-ділової гри під час вивчення теми: «Порядок розгляду індивідуальних трудових суперечок» у галузі трудового права України.

Студенти із задоволенням виконували ролі працівника, директора підприємства, голови профспілкового комітету, судді місцевого суду тощо. Вони активно вчилися культурі спілкуватися з іншими учасниками гри, поважати їх особисті погляди, відповідально ставитися до своїх обов'язків і відстоювати власну позицію.

Дидактична функція полягає в ефективному застосуванні знань, які були здобуті на лекціях і отримані при самостійній підготовці, відбувалося оволодіння навичками та уміннями вирішувати життєві проблеми в координатах права, відповідно до норм діючого законодавства України.

Педагогічне спостереження за навчально-виховним процесом при застосуванні цього методу дозволяє усвідомити, що з кожним кроком росте професійна майстерність майбутніх вчителів правознавства, які з великим ентузіазмом, творчо знаходять шляхи вирішення складних життєвих ситуацій і зможуть не тільки показати учням, як себе поводити за тих чи інших обставин, а й реально допомогти людям, поновити їхні права й законні інтереси, які були порушені.

Семинар «мозковий штурм». Суть його полягає в колективному вирішенні найскладніших завдань, з якими студенти були завчасно ознайомлені. Кожен учасник висловлює власну позицію, при цьому активізується розумова діяльність усієї групи для аналізу запропонованих ідей. Таким чином, знаходиться спільне рішення, яке, як правило, задовольняє всіх.

Виховний вплив мозкової атаки спрямований на формування переконання, що складні питання важко вирішити без взаємодопомоги один одному, тому що перш за все важливою є така складова, як колективізм.

Наші дослідження в доцільності використання проблемно-пошукових методів при проведенні лекцій та семінарів дозволяють упевнено зробити такі висновки: застосування зазначених методів буде ефективним і корисним при підготовці майбутніх учителів правознавства лише за умови комплексного підходу до їх вибору, виходячи з мети й завдань навчального процесу. Досягнуті результати дають перспективу спрямувати зусилля на подальші наукові дослідження у використанні проблемних методів під час педагогічної практики як засобу становлення майбутніх фахівців професіоналів.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бабанський Ю. Проблемы повышения эффективности педагогических исследований. – М.: Педагогика, 1982. – 192 с.
2. Вітвицька С. Основи педагогіки вищої школи: [методичний посібник для студентів магістратури]. – К.: Центр навчальної літератури, 2003. – С. 138 – 139.
3. Добринина Т. Интерактивная форма семинарских занятий в высшей школе // Педагогическое образование и наука. – 2009. – № 8 – С. 70 – 75.
4. Доненко Л. Проблемно-пошукова технологія від теорії до практики // Українська мова і література в школі. – 2010. – № 2 – С. 31 – 34.
5. Катеруша О. Ділові ігри як засіб активізації пізнавальної діяльності студентів // Вища школа. – 2009. – № 12. – С. 53 – 56.

УДК: 347.148

Рижиков В.С.

Кіровоградський інститут МАУП

ХАРАКТЕРИСТИКИ ТА ОСОБЛИВОСТІ ПРОФЕСІЙНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ МАЙБУТНЬОГО ЮРИСТА, ЯКІ МАЮТЬ БУТИ СФОРМОВАНІ В ПРОЦЕСІ ПРОФЕСІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ

У науковій статті розглянуто теоретичні основи побудови професіограми майбутнього

юриста. Наведено розроблені складові професіографічного профілю, а саме: соціально-психологічний профіль, індивідуально-психологічні особливості, особистісні характеристики та загальні вимоги до юриста як працівника.

Ключові слова: професійна підготовка, професіограма, професійні характеристики, юрист.

Рыжиков В.С. Характеристики и особенности профессиональной деятельности будущего юриста, которые должны быть сформированы в процессе профессиональной подготовки. В научной статье рассмотрены теоретические основы разработки профессиограммы будущего юриста. Приведены разработанные составляющие профессиографического профиля юриста, а именно: социально-психологический профиль, индивидуально-психологические особенности, личностные характеристики и общие требования к юристу как работнику.

Ключевые слова: профессиональная подготовка, профессиограмма, профессиональные характеристики, юрист.

Ryzhikov V.S. The Features and particularities to professional activity of the future lawyer which must be formed in process of the training. Theoretical bases of the development profессиограмма future lawyer are considered In scientific article. They Are Brought designed forming professional of the profile of the lawyer, as follows: social-psychological profile, individually-psychological particularities, larval features and the general requirements to lawyer as workman.

Key words: training, profессиограмма, professional features, lawyer.

У сучасній науці існують спроби розглянути цільову модель фахівця-юриста. Вчені працюють над складанням професіографічного профілю окремих вузько спрямованих юридичних спеціальностей. Так, А.М. Бандурка, С.П. Бочарова, О.В. Землянська у своїх роботах розкривають суть і значущість психологічної складової юриста, а також окреслюють схему професіограми юридичної діяльності [3; 4; 5]; С.С. Сливка [11; 12] дає визначення економічної культури юриста, формулює професійно важливі якості цього фахівця та їх формування в процесі професійної підготовки; В.С. Рижиков [10] наводить фрагмент професіограми юриста в економічному аспекті. Значення юридичної діяльності і власне юридичну справу та процес формування спеціаліста-юриста вивчає І.В. Бризгалов [6]. Однак наукове обґрунтування цільової моделі юриста та методика її побудови відсутня взагалі, у зв'язку з чим і постає проблема підготовки сучасних фахівців-юристів, які на практиці не можуть ефективно працювати в умовах розвитку ринкової економіки.

О.М. Бандурка, С.П. Бочарова, О.В. Землянська зазначають, що діяльність юриста належить до інтелектуальних видів праці, оскільки в її психологічній структурі домінує когнітивний компонент, тобто основні професійні функції юриста вимагають високої активності мислення (аналітико-синтетичних і логічних операцій), мови в її